

**Kritik mot Svea hovrätt för att den beslutat att inte meddela
prövningstillstånd i ett mål utan att vidta någon åtgärd för att utreda
om klagandens påstående om fel som begåtts under handläggningen
vid tingsrätten var riktigt**

Beslutet i korthet: Under en huvudförhandling vid Gotlands tingsrätt vitsordade eller medgav den tilltalade målsägandens skadeståndsanspråk. Rättens ordförande fick uppfattningen att den tilltalade inte hade förstått innebörden av vitsordandet eller medgivandet. Genom s.k. processledning såg hon till att yrkandet om skadestånd bestreds och att frågan om skadeståndets storlek överlämnades till rätten. Målsäganden tillerkändes därefter ett lägre skadestånd än det som den tilltalade inledningsvis hade medgett eller vitsordat. Även om det enligt min uppfattning finns en del som talar för att den tilltalade förstod vad ett medgivande eller ett vitsordande innebar anser jag mig inte ha tillräckligt underlag för att kritisera tingsrätten för det inträffade.

Målsäganden överklagade tingsrättens dom såvitt avsåg frågan om skadestånd och uppgav bl.a. att tingsrätten, trots att den tilltalade hade medgett hennes skadeståndsyrkande, hade tillerkänt henne ett lägre skadestånd. Svea hovrätt beslutade, utan att vidta någon åtgärd för att kontrollera riktigheten i målsägandens påstående, att inte meddela prövningstillstånd. Jag är kritisk till hovrättens handläggning.

Anmälan

AA framförde i en anmälan som kom in till JO den 10 maj 2010 klagomål mot Gotlands tingsrätt och Svea hovrätt och uppgav sammanfattningsvis följande. Hon var målsägande i ett mål vid tingsrätten angående sexuellt ofredande och hade yrkat skadestånd för kränkning med 10 000 kr. Sedan åklagaren framställt hennes skadeståndsanspråk tillfrågades den tilltalade, BB, om han var villig att betala et beloppet. Han upplystes också om att ett medgivande innebar att han skulle förpliktas att betala beloppet oavsett vilken bedömning rätten gjorde i skuldfrågan. BB svarade ”ja”, varvid frågan upprepades och BB åter svarade ”ja”. Han tillfrågades därefter om han förstått innebörden av frågan och svarade ”ja”. Ordföranden frågade en tredje gång om BB gick med på att betala 10 000 kr i skadestånd oavsett utgången i skuldfrågan och BB svarade fortfarande ”ja”.

Innan huvudförhandlingen avslutades upprepades frågan om BB gick med på att betala skadeståndet ytterligare två gånger och besvarades båda gångerna med ”ja”. Det framgick, enligt AA, att BB förstod vad ett medgivande innebar. Trots detta uppgav rättens ordförande att frågan om skadeståndets storlek fick anses överlämnad till rättens bedömning. Rätten tillerkände henne sedan 5 000 kr i skadestånd och AA menade att det var fel av tingsrätten att lägga sig i hur BB ville ersätta henne. Domen meddelades den 26 november 2008.

AA överklagade tingsrättens dom i skadeståndsdelen till Svea hovrätt och anförde som grund för överklagandet att BB hade medgett hennes yrkande. I överklagandet redovisades i huvudsak de omständigheter som ovan angetts och det anmärktes bl.a. att noteringen i domen om att BB bestritt yrkandet var felaktig. Hovrätten beslutade den 8 januari 2009 att inte meddela prövningstillstånd. Innan AA hann överklaga hovrättens beslut fick hon ett brev från BB i vilket han bl.a. uppgav att han kunde betala 10 000 kr så skulle hon slippa överklaga hovrättens beslut.

Utredningen

Dom och anteckningar vid huvudförhandlingen i tingsrättens mål B 945-08 samt dagboksblad i hovrättens mål T 10378-08 begärdes in och granskades. Det framkom att det i tingsrättens dom antecknats att ”BB har bestritt skadeståndsyckandet” och att hovrätten syntes ha avgjort frågan om prövningstillstånd utan att den dessförinnan kommunicerat AA:s överklagande eller på annat sätt försökt utreda om hennes påståenden om hur skadestandsfrågan hade hanterats vid tingsrätten var riktigt.

Ärendet remitterades till tingsrätten för upplysningar, innefattande en redogörelse från rättens ordförande, och yttrande över handläggningen av AA:s skadestandsanspråk under huvudförhandlingen och domen i det aktuella målet.

Ärendet remitterades också till hovrätten för upplysningar och yttrande över handläggningen av målet där.

Tingsrätten (lagmannen CC) kom in med ett yttrande, till vilket hade fogats upplysningar från rättens ordförande, dåvarande tingsfiskalen DD.

DD

Vid huvudförhandlingen yrkade AA genom åklagaren skadestånd med 10 000 kr. Jag frågade BB om hans inställning till yrkandet. Eftersom BB inte hade försvarare utgår jag från att jag försökte uttrycka mig lättfattligt och undvek eller förklarade ord som ”medgivande” och ”vitsordande”. Jag vet att BB i någon bemärkelse godtog det yrkade beloppet. Idag kan jag dock inte dra mig till minnes om det rörde sig om ett ovillkorat medgivande av yrkandet, ett medgivande för det fall att han skulle dömas för gärningen eller ett vitsordande av beloppets skälighet för det fall att tingsrätten skulle finna att skadeståndsskyldighet förelåg.

I den utskrift av minnesanteckningar som AA har gett in till Riksdagens ombudsmän anges att jag flera gånger ska ha frågat BB om han var villig att betala beloppet. Det kan säkert vara så att jag med mer omsorg än vanligt försökte förvissa mig om att BB förstod innebörden av sin processhandling, något som ligger nära till hands med tanke på att han vitsordat/medgett ett högt belopp i förhållande till praxis och inte förefaller ha avgett någon klar inställning till gärningspåståendet (vilket i så fall borde ha framgått av domen). Jag har dock svårt att tänka mig att eventuella

kontrollfrågor skulle ha bestått av rena upprepningar av min först ställda fråga. (I sammanhanget vill jag nämna att citaten i AA:s minnesanteckningar inte kan vara ordagranna; jag vet med säkerhet att jag aldrig har tilltalat parter med enbart efternamn eller använt ett pronomen i tredje person som tilltalsord.)

Jag är helt säker på att diskussionen i det här skedet av förhandlingen inte utmynnade i att skadeståndsfrågan skulle överlämnas till rättens prövning. Däremot väckte jag på nytt frågan om BB:s inställning till skadeståndsyrkandet efter det att han hade hörts över åtalet. Skälet till detta var att han under förhöret hade haft svårt att förstå tämligen okomplicerade frågor. Jag kan inte erinra mig ordväxlingen i detalj, men jag minns den som förvirrad. Min bestämda slutsats var att BB inte hade förstått innebörden i sitt vitsordande/medgivande. Genom processledning – sannolikt i form av en rak fråga som BB besvarade jakande – såg jag därför till att skadeståndsfrågan kom under rättens prövning. Det framgår också av anteckningen i domen om att BB bestritt skadeståndsyrkandet. Rätten hade alltså att materiellt pröva skadeståndsyrkandet. Vid sin prövning fann rätten att han skulle betala skadestånd till AA med 5 000 kr.

CC

Jag har ingen egen kännedom om det aktuella målet och dess handläggning utöver vad jag nu tagit till mig genom domen och DD:s yttrande. Mitt intryck kan då inte bli annat än att DD har handlagt målet och agerat under huvudförhandlingen på ett föredömligt sätt och med, för henne, sedvanlig noggrannhet och omsorg om alla parter. Jag vill dessutom framhålla att det ses som en grundläggande processuell princip att parts processhandlingar, in dubio, tolkas till partens förmån. Är det oklart om ett visst yrkande är medgett eller bestritt (vilket det i och för sig helst inte ska vara) ska det behandlas som bestritt, dvs. så som har skett i det aktuella fallet.

Svea hovrätt (hovrättspresidenten EE) kom in med ett yttrande, till vilket hade fogats upplysningar från hovrättslagmannen FF.

FF

För avgörande av frågor om prövningstillstånd kan det vara av betydelse bl.a. att utreda påståenden i överklagandet om ifrågasatta handläggningsfel m.m. vid tingsrätten. Sådana påståenden kan föranleda att överklagandet kommuniceras med motparten, att yttrande inhämtas från tingsrätten eller att någon annan åtgärd vidtas. Att hovrätten på det sättet införskaffar ytterligare underlag inför bedömningen av frågan om prövningstillstånd är inte ovanligt och måste naturligtvis ske om det erfordras för ett korrekt ställningstagande i PT-frågan.

I förevarande fall har sitsen tagit ställning i PT-frågan utan sådan utredning och alltså gjort bedömningen att frågan om prövningstillstånd kunde avgöras på befintligt underlag. Såvitt framgår av VERA har beslutet inte överklagats utan vunnit laga kraft.

Vad som anförts i anmälan ger inte anledning till något ytterligare yttrande från min sida.

EE

Beträffande handläggningen av målet hänvisas till bifogade yttrande från hovrättslagmannen FF, som deltog i målets avgörande.

Som framgår av det bilagda yttrandet kan det vid påståenden i överklagandet om ifrågasatta handläggningsfel m.m. vid tingsrätten inte sällan finnas anledning att kommunicera överklagandet med motparten eller inhämta yttrande från tingsrätten. Den sammansättning som avgjorde målet gjorde bedömningen att detta inte behövdes i nu aktuellt fall. Jag finner inte anledning att göra någon egen bedömning av den frågan.

AA yttrade sig och uppgav bl.a. att hon vidhöll att BB utan tvekan hade förstått innebörden av sitt medgivande och att han också, efter det att hovrätten hade beslutat att inte meddela prövningstillstånd, hade betalat henne 10 000 kr.

Bedömning

Handläggningen vid tingsrätten

Jag kan till att börja med konstatera att det får anses utrett att BB under huvudförhandlingen flera gånger antingen medgav eller vitsordade AA:s genom åklagaren framställda yrkande om skadestånd. AA och DD har emellertid redovisat skilda uppfattningar angående om BB också förstod innebörden av sitt medgivande eller sitt vitsordande.

Det är naturligtvis svårt för mig att ha någon välgrundad åsikt om hur BB borde ha uppfattats. Det förhållandet att han, efter det att tingsrätten förpliktat honom att betala 5 000 kr och hovrätten inte meddelat prövningstillstånd ändå betalat AA 10 000 kr, kan i och för sig anses tala för att han redan vid huvudförhandlingen vid tingsrätten var beredd att betala det beloppet. Jag vill också nämna att jag generellt har svårt att inse att det inte skulle gå att förklara för en part vad det innebär att medge ett yrkande eller att vitsorda ett belopp och vill även betona att enbart det förhållandet att en part medger ett yrkande om skadestånd som i förhållande till praxis kan anses något högt eller vitsordar ett sådant belopp, inte kan tas till intäkt för att parten i fråga inte förstår vad han eller hon gör.

Jag noterar att DD uppgett att hon med mer omsorg än vanligt försökte förvissa sig om att BB förstod innebörden av sin processhandling, men att hon trots detta stannade för slutsatsen att BB inte hade förstått det hon försökte förklara för honom. Även om det vid en granskning i efterhand, enligt min uppfattning, finns en del som talar för att BB faktiskt förstod vad ett medgivande eller ett vitsordande innebar, anser jag mig inte ha tillräckligt underlag för att kritisera DD för den bedömning hon gjorde. Med den bedömningen var det självfallet, som tingsrätten påpekat, rätt av henne att behandla yrkandet som bestritt.

Handläggningen i hovrätten

Det har framgått att AA i sitt överklagande av tingsrättens dom uppgav att tingsrätten felaktigt angett att den tilltalade hade bestritt ett yrkande. I överklagandet fanns också en relativt detaljerad redogörelse för vad som förevarit vid huvudförhandlingen vid tingsrätten, bl.a. angavs att den tilltalade vid upprepade tillfällen hade medgett att betala det yrkade skadeståndsbeloppet. Hovrätten beslutade, utan att dessförinnan ha vidtagit någon åtgärd i syfte att utreda om AA:s uppgifter var riktiga, att inte meddela prövningstillstånd.

Prövningstillstånd ska meddelas bl.a. om det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till, se 49 kap. 14 § 1 rättegångsbalken. Det kan inte råda något tvivel om att det, för det fall att AA:s uppgift om att BB hade medgett hennes skadeståndsanspråk var riktig, fanns anledning att betvivla riktigheten av tingsrättens slut i frågan om skadestånd. I det aktuella fallet anser jag därför att det borde ha varit en självklarhet för hovrätten – och således inte en bedömningsfråga i vilken olika uppfattningar kan godtas – att vidta någon handläggningsåtgärd, exempelvis kommunikering med motparten eller inhämtande av yttrande från tingsrätten, i syfte att komplettera sitt beslutsunderlag inför

ställningstagandet till om prövningstillstånd skulle meddelas eller inte. Hovrätten förtjänar kritik för att så inte skedde.

Vad som i övrigt kommit fram i ärendet föranleder inte någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.